

דעות אחרונות

15.9.2014

דניאל פרידמן • הפרת אמונים

אכיפה בשיטת "מגיע לו"

פרשת מסמך הרפז הניבה בסיומה דו"ח משטרתי, ממנו עולה שלדעת המשטרה התגבשה תשתית ראייתית נגד הפרקליט הצבאי הראשי לשעבר, אלוף (מיל') אביחי מנדלבלט, לביצוע עבירות של הפרת אמונים ושיבוש הליכי משפט. "אשמתו" נעוצה בכך שבמשך כ־10 שנה לא הורה לרמטכ"ל לרווח שמסמך הרפז נמצא בידיו, והעביר מידע למעורבים בטרם הסתיימה החקירה. ממאמרו של אמנון סטרשנוב עולה שמיוחס למנדלבלט מעשה נורא נוסף, והוא שבשיחת טלפון עם עוזר היועץ המשפטי לא סיפר על אותו מסמך שבידי הרמטכ"ל.

מסקנת הדו"ח המשטרתי שיש במעשים אלה עבירה פלילית של הפרת אמונים היא בלתי מתקבלת על הדעת, אולם היא מעוררת שאלה החורגת מענייניו של מנדלבלט. היא נוגעת לעבירה הבעייתית של "הפרת אמונים", לפגיעה בזכויות האדם הנגרמת באמצעותה, ולכך שהיא פותחת את השער ל"אכיפה סלקטיבית", כלומר העמדה לדין של מי שבעיני התביעה "מגיע לו", בעוד שאחרים – שמעשיהם לא פחות מקוממים – זוכים לפטור.

"הפרת אמונים" מושתתת על הגדרה מעורפלת המאפשרת לתביעה ולבית המשפט ליצוק בה תוכן כרצונם, ובכך להפוך באופן רטרואקטיבי התנהגות כלשהי לעבירה פלילית. פסול דומה דבק בכל חקיקה עונשית מעורפלת, דוגמת איסור על פגיעה ב"רוח העם" או "באינטרס הציבור". בעבר הוגדר אצלנו מעשה המהווה "היזק ציבורי" או "תקלה ציבורית" כעבירה פלילית. על כך נמתחה בעליון ביקורת חריפה. לדברי השופט ש"ז חשין: "נמצא, לכאורה, כי בני אדם נעשים על מעשים שהוגדרו כעבירות לאחר עשייתם, בחינת 'עונשים ואין מזהירים'". השופט זילברג הוסיף שזוהי "עבירה שאין לה שיעור, לא למעלה, לא למטה ולא לצדדיו". אהרן ברק ציין באחד ממאמריו כי "חוק פלילי 'סתום' איננו מתיישב עם הוראות חוק יסודי: כבוד האדם וחירותו", ואילו חוקה הכנסת כיום עבירה של "תקלה ציבורית", היא הייתה נפסלת על ידי בית המשפט.

ההוראה בעניין "תקלה ציבורית" בוטלה בינתיים, אך זה לא מנע ממערכת המשפט לעשות שימוש נרחב בעבירה המעורפלת של הפרת אמונים, שהפכה בעצמה לתקלה ציבורית. ניתן להמחיש זאת באמצעות מספר אפשרויות תיאורטיות, כולן כמובן היפותטיות, שבהן עשויה השאלה להתעורר: נניח שמגיעה לפרקליט בכיר תלונה על הטרדה מינית במערכת המשפט, אך הוא איננו מעבירה ליועץ המשפטי. האם זו הפרת אמונים? נניח שמבקר המדינה מותח ביקורת חריפה על פריקליטה ומוצא שיש בהתנהלותה בתיק פלילי משום "דשלויות ממשית". סמוך לאחר מכן פועל הממונה עליה בכל כוחו על מנת להעלותה בדרגה. האם זו הפרת אמונים? ומה הדין כאן שר יועץ משפטי, שהוא עובד מדינה, נאבק כרי למנוע חקירה נאותה של כשלים במערכת שהוא מופקד עליה? ומה בדבר קצין משטרה המשתתף בארוחה עם חשוד בעבירה, או מי שמחבר דו"ח המייחס לאדם ביצוע עבירה בשל מעשה שאיננו בגדר עבירה ובכך פוגע בסיכויי קידומו?

ההתנהגויות הללו רחוקות מלעורר התלהבות, אך בעיניי היא זה אבסורד לכלול אותן בגדר הפרת אמונים. היא זה אבסורד גדול עוד יותר אם השאלה בכלל תובא לפתחו של תובע שיוכל לפי שיקול דעתו להחליט אם יש מקום לאישום בעבירה זו.

דו"ח המשטרה לגבי מנדלבלט מהווה אבסורד, אך אם בעקבותיו יוסקו המסקנות הראויות בדבר האבסורד שבעבירה של הפרת אמונים, הרי שמעז יצא מתוק. ■